

प्रयत्नेन सर्व साध्यम्

शक्तिपुरः इति ग्रामे जनाः स्वेच्छाचारिणः आसन्।
तेषां स्वेच्छाचारः ग्रामे बहवः समस्यानां भू मूलम् आसीत्।
परिसर मालिन्यं, जलमालिन्यं च तत्र समस्यास्तः। एतत्
विषये जनान् सुधारयितुं ग्राममुख्यः सभासिकां घीषितवान्।
तत्र सः ग्रामप्रजानुद्दिश्य उक्तवान्, "महाजनाः!
अस्माकं ग्रामे रोगानि व्यापकानि सन्ति। अस्य कारणं
भवति मालिन्यम्। ग्रामे बहवः-जलाशये, मार्गमध्ये, एवं
वने त्याज्यनिक्षेपं कुर्वन्ति। वननिर्मूलनमपि कुर्वन्ति।
एतादृशान् कृत्यान् मा कुर्वन्तु। शुचित्वः सुन्दरं जीवनस्य,
आरोग्यस्य च मूलं भवति।" इति। किमपि लाभं न
अभवत्। कीदपि ग्राममुख्यस्य वचनान् न पालितवन्तः।
सर्वे पूर्वस्वभावमेव अनुसृतवन्तः।

एतत्सर्वं दृष्ट्वा ग्राममुख्यस्य पुत्रः भद्रः पितुं
समीपं आगतवान्। "जनक! चिन्ता मास्तु। मम
चत्वारः मित्राणि सन्ति। तेषां सहाय्येन अहमेतम्
सुधारयामि।" इत्युक्तवान्।

"पुत्र! एतत्कार्यम् असाध्यं भवति। एते शीघ्रस्य
महत्वं न जानन्ति।"

"ते अवगच्छन्ति। पुरुषप्रयत्नेन विना किमपि

कार्यं न साधयति । मनमास्ति चेत् माग्रमपि अस्ति ।
धृतिरस्ति चेत् प्रयत्नस्य फलम् निश्चे निश्चयम् ।”

भद्रः उक्तवान् ।

स्वस्य मित्राणां साकं सः जलाशयसमीपम्
गतवान् । मलिनं जलं किञ्चिद् किमीनां वासस्थानम्

आसीत् । तम् दृष्ट्वा ऋकः स्नेहितः उक्तवान् :-

“रे भद्र ! प्रयत्नं कर्तुं शक्यते, किन्तु फलम् ?”

भद्रः किमपि न उक्तवान् । जलाशयं स्वच्छं कृत्वा
तत्रस्थानं मालिन्यात् दूरम् निक्षिप्तवन्तः । मार्गं, धूमिं

यः स्वच्छं कृतवन्तः । ऋकम् सप्ताहम् (सप्ते) तान्

पञ्चान् दृष्ट्वा, तथा तेन संग्रहितं न्याज्यं दृष्ट्वा

ग्रामजनानां मनसि लज्जास्फुरणं अभवत् । बहुकालेन

भूतम् न्याज्यराशिं दृष्ट्वा तेषां मनसि पश्चान्तापस्य

भावम् स्फुरितम् । अनन्तरम् तेषुपि स्वच्छता

कार्यक्रमे मिलितवन्तः ।

ऋकम् मासम् सम्पूर्णं ग्रामं स्वच्छं कृत्वा भद्रः

जनकं अनीतवान् । ग्रामस्य नूतन परिस्थितिं पश्यन्

ग्राममुख्यः सन्तुष्टः अभवत् । बहवः ग्रामस्थाः तस्य

समीपं आगत्य क्षमायाचनां कृतवन्तः, “ भविष्ये

अनुक्षणमपि शौचपालनं करोमि " इति प्रतिज्ञां अपि
कृतवन्तः (२) । सर्वे अपि तेषां अपराधस्य विचारे
अवगन्तुं काश्चिं पञ्चयुवानां निःस्वार्थः कार्यमेव इति
मत्वा तेषां प्रति धन्यवादान् समर्पितवन्तः ।
रात्रिकाले अद्रः पितुः समीपं आगतवान् ।
"जनक! प्रपञ्चे असाध्यकार्यं किमपि नास्ति ।
"सुनर्धनेन साधनीयं" इति विचारः अस्माकं मनसि
प्रयत्नस्य शौचने चिन्तां नव नष्टं करोति । प्रयत्नम्
सकलं कार्यं साधकम् । निष्ठया कृतम् प्रयत्नस्य
फलम् निश्चितम् । पश्यतु, मया प्रयत्नम् कृतम् ।
तस्य फलं अहमद्य पश्यन् आस्मि ।" इति उक्तवान् ।
ग्राममुख्यः अगन्तुं पुत्रं आनिङ्गितवान् ।
मलिनरहिता भूमी स्वस्थ हरितवसनम्, पुष्पालङ्कारं
च विचिन्त्य स्मितवदुना अभवत् ।